כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים ח

הַמַּאֲמָר הַשְּׁבוּעִי

וַיַּקְהֵל מֹשֶׁה

תפארת שלמה

שבוע פרשת ויקהל

הַמַּאֲמָר
הַשְּׁבוּעִי

מאמר

וַיַּקְהֵל מֹשֶׁה

ר' שלמה מראדומסק

בעל ה'תפארת שלמה'

שבוע פרשת ויקהל

בע"ה

נחיתה רכה מפורים ו...

שבוע פרשת ויקהל ואנחנו **מתחילים להתכונן ומתרגשים** לקראת התקבצותנו – **קהל הלומדים** – בהתוועדות **פנים אל פנים** בתחילת חודש ניסן – **פרטים במודעה מאחורה, אסור לפספס.**

השבוע נלמד מאמר מספר וצדיק שעוד לא למדנו – ה'תפארת שלמה' מרדאמסק. ספר מיוחד הנכתב על ידי רבינו שלמה עצמו, כך שבאמת ניתן לומר שהוא 'הכניס' את עצמו בספר.

המאמר שלנו – **כמאמרי חסידות רבים** – מחפש ומלמד אותנו כיצד הקהלת משה את העם נוגעת ומאירה לנו **גם היום** את דרכינו.

בשביל להבין את זה **נחזור לשורשים שלנו** – האבות הקדושים, ונלמד מה הם פעלו בכללות, ומה הם השאירו לנו בכללות – אפשרות ל**המשכת וגילוי אלוקות בעולם.**

בנוסף נלמד מה כל אחד מהם השאיר לנו – הבנים כמתנה מלאת אהבה – באופן פרטי כך שנקבל ביאורים יסודיים ויפהפיים אודות המדות העיקריות בעבודת ה' היומיומית שלנו.

כמו כן נקבל השראה ושירה **מדוד המלך** ונגלה את האחדות שלנו עמו.

יחד עם כל זה נקבל הסבר **יסודי ומהותי** על **הקשר עם הצדיקים** המתבטא בעבודת ה' שלנו ובקיום המצוות.

בקיצור, מאמר גדוש ביניקה מהעבר שלנו שהוא בעצם **ההווה המתחדש** ונותן לנו חיות מידי שעה – מהרועים הקדושים.

לחיים חסידים!

כי חסידות היא חיים ו"התוועדות חסידית יכולה לפעול, אף מה שאין ביכולתו של המלאך מיכאל לפעול".

מצפים מאד-מאד להפגש בפנים בפנים בע"ה,

חברי המערכת:

אביעד בר-לוי

אחיה מרקוביץ

מנחם רוזנצוויג

יוסף ברוך שטקל

תוכן:

"ויקהל משה" - מבואר.....ג
"ויקהל משה" תפארת שלמה פרשת ויקהל..... יג
נקודה למחשבה.....יז

"ויקהל משה"

(תפארת שלמה פרשת ויקהל [הראשון])

מבואר

> **ויקהל משה את כל עדת בנ"י ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם.**

בפרשה, משה רבינו מקהיל את עם ישראל ומלמד אותם את מה שצוה ה'. במאמר נלמד איך ההקהלה הזו שייכת גם אלינו.

בשביל זה נתבונן קודם בכך שכל העבודה שלנו יסודתה אצל אבותינו הקדושים שסללו לנו את הדרך:

האבות סללו לנו את הדרך בעבודת ה'

> **דהנה מצינו דהאבות העולם המשיכו האלקות בעולם. שע"י עבודתם עשו דרך ומסילה שיהי' קל אחר כך לעשות כמעשיהם.**

האבות בעבודתם המשיכו אלוקות בעולם! כאשר הם עבדו את ה' הם פעלו שגם אנחנו נוכל לעשות כמעשיהם, ובכך ה' יתברך 'ימשך' ויתגלה במעשינו.

> **שהעוה"ז הוא כמו יער שאין בו שום דרך לעבור בו. אזי כל העולם עוברים באותו הדרך שדרך הראשון.**

בהתחלה היער סבוך ואין אפשרות ללכת, אך אחרי שהראשון במאמץ רב כורת עצים ומפנה את הדרך כולם יכולים לעבור. הנמשל הוא העולם הזה, האבות בעבודתם כרתו לנו את העצים (הדברים שמפריעים לנו לגלות אלוקות), וכך גם אנחנו יכולים לצעוד בדרך בקלות (להמשיך אלוקות).

> **ולזה אמר א"א** [אברהם אבינו] **בפ'** [בפרשת] **חיי שרה: "ה' אלהי השמים ואלהי הארץ". ופרש"י** [ופירש רש"י] **שם: עד עכשיו הי' אלהי השמים ולא היו באי עולם מכירים בו ועכשיו הוא אלהי הארץ שהרגלתיו בפי הבריות.**

כאשר אברהם אבינו משביע את אליעזר, הוא אומר לו: "ואשביעך בה' אלקי השמים ואלקי הארץ". אך כשהוא אומר לו את תוכן השבועה הוא מתחיל ואומר: "ה' אלקי השמים [אשר לקחני מבית אבי]" בלי להוסיף "ואלקי הארץ". רש"י מסביר שאברהם אבינו אומר שבהתחלה כשלקחני מבית אבי היה עדיין רק 'אלקי השמים' (כיוון שבאי העולם עוד לא הכירו בו), אבל עכשיו הוא גם 'אלקי הארץ' שכבר 'הרגלתיו בפי הבריות'.

כלומר, אברהם אבינו פתח את הדרך הזו לכולם (הדרך של מעשים טובים שמגלים את ה'), באופן שיהיו רגילים בה.

כל החסדים שלנו באים מאברהם אבינו ולכן הוא מקבל עליהם שכר

> **והנה אברהם המשיך מדת החסד בעולם שיהיו בני אדם עושים חסד וצדקה זה עם זה והמשיך גם כן חסד שלמעלה בעולם, ולזה אנו אומרים אלהי אברהם שהוא כנגד מדת החסד.**

כל אחד מהאבות המשיך וגילה אלוקות דרך מידה אחרת. אצל אברהם אבינו זה היה דרך מידת החסד.

כאשר אברהם אבינו עבד את ה' במידת החסד, הוא גרם לכך שנוכל לגמול חסדים אחד עם השני[1]. ובנוסף הוא גם המשיך את החסד שנמצא למעלה בעולמות העליונים למטה אל העולם שלנו.

זו הסיבה שאנחנו אומרים בתפילה: "אלקי אברהם". ה' (אלקים) מתגלה אלינו דרך עבודתו של אברהם אבינו (שמגלה את מידת החסד של ה').

> **והנה תשלום שכר להצדיקים האלו הוא כן. מאברהם אבינו ואילך כל החסדים והצדקה ומשפט שעושים בנ"א מזרעו עד סוף העולם הכל נמשך לנשמתו ובא תוספות קדושה לנשמתו כאלו הוא עשאם.**

ה' משלם שכר לאבותינו הקדושים לא רק על העבודה שלהם, אלא גם על מה שממשיך בעולם בעקבותם מכיוון שזה נחשב כאילו שהם ממש המשיכו ועשו (שהרי הם הגורמים לכל זה).

העניין של אברהם אבינו היה לגלות את מידת החסד של ה', ולכן ככל שמידת החסד ממשיכה להתגלות (בחסדים שאנחנו (בניו של אברהם אבינו) עושים[2]), העניין של אברהם אבינו מתממש יותר, והוא מקבל על זה שכר.

השכר הוא, שנמשכת לנשמתו של אברהם (שאחראית על כל הגילויים הללו) 'תוספת קדושה', כלומר שה' יתברך מאיר ושוכן בנשמתו יותר (כיוון שככל שהחסדים בעולם מתרבים בזכותו, מתגלה עד כמה הנשמה שלו והפעולות שלו הם 'מרכבה' שיכולה להיות ממש בטילה אל הרוכב (ה') והרוכב יכול לשכון בה).[3]

---

[1] ייתכן שגם לפני כן עזרו אחד לשני אבל זה בא מתוך מקום של 'אינטרסים' ולא מתוך רצון לגמול חסד. אברהם פתח לנו את האפשרות שנוכל באמת לגמול חסד, מתוך מחשבה על ה' יתברך ועל השני ולא רק מתוך אינטרסים אישיים (וכמו בהבדל בין המידות הטובות של היהודי, לאלו של הגוי הבאות מתוך מניעים אישיים (ראה סוף פרק א' בתניא)).

[2] לעומת החסדים של הגויים 'שאין עושין אלא להתיהר' (ב"ב י.).

[3] וכמו שאומר הזהר (פנחס רט"ו:): "האבות הן הן המרכבה".

וכן כל החסדים וכל הטובות והגאולות שיורד מן השמים מאברהם אבינו ואילך, הכל נקרא על שמו ונוטל שכר מכל החסדים אשר נעשו בעולם כאלו הוא המשיכם מקב"ה עליהם.

כאשר אברהם אבינו פתח פתח למידת החסד בשביל שתוכל להתגלות בעולם, הוא אפשר לה להתגלות הן במצוות הצדקה ובחסדים שאנחנו עושים, והן בחסדים ובטובות שה' עושה איתנו[4], ולכן גם עליהם הוא נוטל שכר.

פירוש ברכת "מגן אברהם"

ולזה אנו אומרי' בברכה ראשונה של שמ"ע שהוא חסד: "גומל חסדים טובים וכו' וזוכר חסדי אבות ומביא גואל כו' מלך עוזר ומושיע ומגן" ומסיים: "מגן אברהם" ע"ש [על שם] **הכ'** [הכתוב] **"שכרך הרבה מאד אנכי מגן לך" כנ"ל. שכל החסדים שעושים בנ"א וכל החסדים שבאים עליהם מן הכל נוטל שכרה. ולזה מתחיל "אלהי אברהם וכו' גומל חסדים טובים וכו' ומסיים מגן אברהם".**

את הברכה הראשונה של תפילת עמידה (שעוסקת במידת החסד של ה'), אנו חותמים במילים: "מגן אברהם". הביטוי 'מגן אברהם' לקוח מהפסוק: "אל תירא אברם אנכי מגן לך שכרך הרבה מאוד".

ה' אומר לאברהם שבכל החסדים שקורים בעולם (הן בחסדים שאנחנו עושים והן בחסדים שה' עושה איתנו[5]) הוא שומר ('מגן') שכר מיוחד לאברהם, וזאת מכיוון שכל החסדים הללו באים בזכות החסדים שהוא עשה (וה' "זוכר חסדי אבות").

לפי זה סדר הברכה הוא כך: אנחנו פותחים בכך שכל החסד נקרא על שם אברהם ("אל'קי אברהם") ושבזכותו ה' ממשיך לנו חסדים ("גומל חסדים טובים"), ואנחנו מסיימים בכך שמהכל ה' שומר שכר לאברהם ("מגן אברהם").

המעשים הטובים נולדים מהשפע שנמשך אלינו מהצדיקים

וז"פ [וזה פירוש] **הש"ס אלה תולדות השמים וארץ בהבראם ואמרו חכז"ל** [חכמינו זכרונם לברכה] **אל תקרי בהבראם אלא באברהם דתולדות**

[4] הוא כותב גם 'גאולות' (וכמו שמביא אחר כך מלשון הברכה של 'מגן אבות': "ומביא גואל לבני בניהם"). אפשר להסביר שכל חסד של ה' הוא ממש 'גאולה' בשביל העולם (באשר אנחנו מכירים בחסד הזה), מכיון שהוא מאיר אותו באור של ה' ומוציא אותו מהחושך והגלות בו היה שרוי לפני כן.

[5] בברכה לא מדובר לכאורה על החסדים שאנחנו עושים זה עם זה, אך אפשר לומר שגם החסדים שלנו הם בסוף חסדים של ה' שמתגלים דרכנו, ואנחנו רק הצינורות לגלות אותם (באם אנחנו זוכים לכך). ה' נותן לנו את האפשרות לגלות את החסדים שלו דרכנו בזכות 'חסדי אבות'.

השמים וארץ הם השפעות שבאים משמים לארץ כמ"ש השקיפה ממעון קדשך מן השמים. והארץ תתן פריה.

כאשר רוצים שהארץ תתברך ותתן את פריה חייבים שתקדם לכך השפעה מלמעלה – מהשמים. זה פירוש הפסוק: "אלה תולדות השמים והארץ", הארץ מולידה תולדות מהשפע שנמשך אליה מהשמים (ממש כמו איש ואשה). בשביל שהארץ תתן פריה, חייבים שתקדם לכך ברכה מלמעלה ("השקיפה ממעון קדשך מן השמים"[6].(

המשך הפסוק הוא "בהבראם" חז"ל אומרים שצריך לקרוא 'באברהם'. ולענייננו שכל התולדות האלו באות על ידי עבודתו של אברהם.

גם תולדות השמים וארץ הם המעש"ט [המעשים טובים]**. "תולדותיהן של צדיקים הם המעש"ט". הת"ח נקראים שמים ושאר בנ"א נקראים הארץ, כמ"ש האור החיים בפ' בראשית בפסוק ראשון. הכל 'באברהם' - הכל נקראו על שמו.**

מי הם השמים והארץ? האור החיים כותב שה'שמים' זה תלמידי החכמים וה'ארץ' זה שאר בני אדם. על פי מה שאמרנו לפני כן, יוצא כאן שהתולדות והמעשים הטובים (וכמו שאמרו חז"ל: "שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים"[7]) שלנו (ה'ארץ') באים מהשפע שהצדיקים (ה'שמים') ממשיכים לנו.

ומכיוון שאברהם אבינו הוא זה שהתחיל להמשיך את השפע מלמעלה אלינו למטה, לכן כל התולדות שלנו נקראות על שמו (וזה הפירוש של הדרשה: "אל תקרי 'בהבראם' אלא 'באברהם' " – שהכל מגיע מ'אברהם').

אברהם אבינו שותף לכל החסדים שאנחנו עושים

וז"ש בפ' וירא "וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה". היינו שכל החסדים שבאים מה' נק' ע"ש העשיה ברוך עושה בראשית ברוך מרחם וכו' לעושה אורים גדולים כיל"ח היינו שכל החסדים הולכים מאברהם כנ"ל

בתפילה אומרים: "ברוך **עושה** בראשית ברוך מרחם על הארץ", וכן בתהילים כתוב: "**לעושה** אורים גדולים כי לעולם חסדו". מעשה הוא פעולה שעושה שינוי 'ממשי' במציאות החיצונית (לעומת דיבור שלא פועל שינוי 'ממשי'). כאשר אברהם ממשיך

[6] המשך הפסוק הוא לא "והארץ תתן פריה" (אלא דומה: "וברך את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתת לנו"), אך אפשר לומר שזה על פי רש"י על הפסוק:" השקיפה ממעון קדשך. עשינו מה שגזרת עלינו, עשה אתה מה שעליך לעשות, שאמרת "אם בחקותי תלכו ...ונתתי גשמיכם בעתם [והמשך הפסוק הוא: ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו]" (ויקרא כו, ד)".

[7] רש"י בראשית ו,ט

את החסדים של ה' הוא פועל ועושה דרך חדשה 'ממשית' במציאות כך שכולנו נוכל לעבור בה (אם החסד היה נשאר אצלו לא היינו יכולים ללכת בדרך שלו)[8] .

על פי זה מובן הפסוק: "וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה" – ה' לא מכסה מאברהם את מה שהוא עושה, כלומר שכל החסד וההשפעה שה' **עושה** (באופן של **'עשיה'** ממשית) עובר דרך אברהם אבינו שפותח את 'צינור' ההשפעה במעשים שלו (כך שאחרי שהם יורדים למטה גם אנחנו יכולים להמשיך לעשות אותם) .

> **"ואברהם היו יהיה" היינו שהחסדים שלו נמשכים עד עולם כמ"ש "למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו" לשון צוותא. שאברהם יתחבר עם בניו בעת עשיית המצוה והחסד והצדקה כמ"ש האר"י ז"ל שיש נשמות שבאים מכח סוד העיבור וכל מה שעושים החיים מחמת שהנשמות מסייעין אותם לעשות הם נוטלין שכרן בעושי המצות כמ"ש לקמן מזה. היינו שנשמת א"א מסייע אותם לעשותם.**

כאשר אנחנו מקיימים מצוות, אברהם מתחבר איתנו לסייע לנו לקיים אותם. בכתבי האריז"ל[9] הדבר הזה נקרא 'סוד העיבור', שמגיעה נשמה ומתעברת בנו (כמו עובר בבטן) לעזור לנו[10].

על פי זה מתפרשים המשך הפסוקים: "ואברהם היו יהיה" תמיד הוא יזכה לגמול חסדים ("היו יהיה" – גם אחרי שהוא נפטר הוא ממשיך להיות), איך? "למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט". המילה 'יצוה' מתפרשת פה כ'יצתוות' ואת המילה 'את' אפשר לפרש כ'עם'[11], ולפי זה הפירוש הוא שאברהם מצתוות עם בניו במצוות שהם עושים ("לעשות צדקה ומשפט").

> **ואמר הכתוב: "למען הביא ה' על אברהם את אשר דבר עליו" שכל החסדים שעושים זרעו אחריו הם שבים ללכת אל אברהם והוא נוטל שכר כנגד כולם.**

המשך הפסוק הוא "למען הביא ה' על אברהם", כמו שאמרנו כאשר אנחנו עושים חסדים אנחנו זוכים שהם 'ילכו' ויתחברו עם העבודה של אברהם (בכך שהוא מסייע לנו בהם), ושהוא יקבל עליהם שכר.

---

[8] הדברים שפירשנו לא מפורשים במאמר, אך כך היה נראה לנו לבאר על פי הדברים שלמעלה. כמובן שיש לקחת את הדברים בתור 'דרך אפשר' ולא כפירוש ודאי (כמו כל הפירוש שלנו).

[9] שער הגלגולים פרק ג'

[10] אולי אפשר לומר שהדבר מתקשר עם מה שאמרנו למעלה שהמעשים הטובים שלנו הם כמו תולדות, וכך גם כאן מ'עיבור' הנשמות של הצדיקים נולדות המצוות שלנו (כמו עובר שנולד).

[11] כמו בפסוק: "הולך **את** חכמים יחכם" (משלי י"ג כ') שהכוונה הולך **עם** החכמים יחכם.

> **את אשר דבר עליו. היינו הפי׳ הנ״ל. אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד. והפי׳ מגן לך הוא שהנשמה שלו יסייע בכל בני ישראל לעשות חסד וצדקה.**

הפסוק ממשיך:"את אשר דיבר עליו". איפה ה' דיבר? על פי מה שפירשנו אפשר לומר שה' דיבר במה שאמר לאברהם (אחרי המלחמה בארבעת המלכים): "אנכי מגן לך שכרך הרבה מאוד", שבנוסף לפירוש שפירשנו למעלה ש'מגן לך' הכונה שה' שומר שכר לאברהם, אפשר גם לפרש שהכונה שה' עושה את אברהם כ'מגן' שמסייע לנו בחסדים שאנחנו עושים[12].[13]

החסדים שלמעלה נמשכים מהחסדים שלמטה

> **וידוע שהחסדים למעלה נמשכים מהחסדים שלמטה מה שישראל עושים כמ״ש: ״זכור רחמיך ה׳ וחסדיך כי מעולם המה״ היינו החסדים שלמטה. ולזה גומל חסדים טובים מסיים מגן אברהם.**

זו הסיבה שכאשר אנחנו משבחים את ה' על כך שהוא 'גומל חסדים טובים' אנחנו חותמים: "מגן אברהם". כמו שאמרנו 'מגן אברהם' הוא הסיוע שבא אלינו מאברהם אבינו לגמול חסדים, וכאשר אנחנו גומלים חסדים למטה (בעזרת 'מגן אברהם') אנחנו ממשיכים את החסדים הטובים שה' גומל איתנו מלמעלה.[14]

את העיקרון הזה שהחסדים שלמעלה נמשכים מהחסדים שלמטה, רואים בפסוק: "זכור רחמיך ה' וחסדיך כי **מעולם** המה" – הרחמים והחסדים של ה' באים מהעבודה שלנו בעולם למטה ("כי מעולם המה").

> **ובזה פרשתי הפ׳ נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם. היינו הבעלי צדקות נקראי׳ נדיבים. הם נאספים עם אלהי אברהם שהחסדים הולכים עד מדת אברהם שנקרא אלהי אברהם.**

על פי זה מתפרש הפסוק: "נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם". נדיבי עמים הם הבעלי צדקות, והם והחסדים שלהם נאספים ביחד להיות 'עם אלהי אברהם[15]' – כולם מתקבצים למדה של אברהם (מדת החסד) שהיא 'אלהי אברהם' (אלקים זה מלשון

---

[12] אולי כמו הפירוש של ר' לוי יצחק מברדיטשוב (בליקוטים) על "מלך עוזר ומושיע ומגן", ש'מגן' הכוונה שה' עוזר בחינם לגמרי והאדם לא צריך לעשות כלום, וכמו שתרגם אונקלוס: "ועבדתני חינם" – "ותפלחנני מגן" (ש'מגן' זה מלשון 'חינם').

[13] למרות שאולי גם כאן הפירוש נשאר אותו דבר, והכוונה שה' שומר לאברהם חלק בכל החסד בעולם על ידי מה שהוא משתף את אברהם בכל חסד שאנחנו עושים.

[14] מדת החסד טבועה גם בנפש הבהמית של כל יהודי (כמו שכתוב בפרק א' בתניא) אמנם כאשר היהודי עושה חסד הוא גורם לנפש הבהמית להיות כלי לנפש האלוקית שתהיה שותפה לחסד הזה, כך שהוא יהפוך לחסד אלוקי שנמשך ע"י אברהם אבינו.

[15] ייתכן שהוא קורה את המילה 'עַם' כמו 'עִם', והכוונה שהחסדים נאספים להיות עם וביחד עם 'אלקי אברהם'; אך גם אם כן אפשר לומר שגם 'עַם' הוא קיבוץ של אנשים שנמצאים אחד 'עִם' השני, ולכן הפירוש הוא אחד גם בפשט.

כח[16], ולכן 'אלקי אברהם' יכול להתפרש ככח וכמידה המיוחדת של אברהם), הכוונה (כמו שאמרנו) שאברהם מקבל שכר מכולם.

- עד עכשיו דיברנו על הדרך שסלל אברהם אבינו, עכשיו נעבור לדבר על הדרכים הנוספות שסללו לנו:

הכח להתגבר עדל היצר מגיע מיצחק אבינו

> **וכן אלהי יצחק שהוא היה בעל גבורות שכל איש הגובר על יצרו, יצחק אבינו היה הראשון בזה. ולזה נכתב עליו: "פחד יצחק היה לו" היינו שיצחק המשיך יראה בעולם, ולזה יעקב כשדבר ביראה אמר "ופחד יצחק היה לי", ולזה כל יראת שמים שבעולם הולכים אל יצחק אבינו.**

אחרי שלבן מחפש את התרפים ולא מוצא, יעקב גוער בלבן על מה שרימה אותו כל השנים ואומר: "לולי אלקי אבי אלקי אברהם ופחד יצחק היה לי כי אתה ריקם שלחתני". כוונת המשפט 'פחד יצחק היה לי', היא שיעקב אבינו אומר שבזכות היראת שמים שלו לבן לא הצליח לרמות אותו[17], ונשאלת השאלה למה היה צריך להזכיר את אביו יצחק, היה יכול לומר פשוט: "פחד **אלקים** היה לי"?

התשובה לכך היא שאכן כל היראת שמים שבעולם נמשכת מיצחק אבינו, ולכן כאשר יעקב אבינו מדבר על מדת היראה שלו הוא מזכיר את יצחק. הסיבה לכך, היא שיצחק היה הראשון שהתגבר על יצרו (בנסיון העקידה), ובזה הוא סלל את הדרך הזו לכולנו שגם אנחנו נוכל לגבור על יצרנו.

השמחה שלנו במצוות מגיעה מיעקב אבינו

> **וכן יעקב מדת התפארת ושמחה של מצוה הולכים ליעקב אבינו ולזה אמר משמחתך ששמחת בו. יגל יעקב ישמח ישראל.**

עד עכשיו, בכל שלב דיברנו על המשכה של מידה מסויימת של ה': אצל אברהם המשכה של מידת החסד, ואצל יצחק המשכה של מידת הגבורה.

אבל יעקב אבינו שמידתו היא מדת התפארת, כולל את שני המידות והוא ממשיך ומגלה את השלימות 'מלאת הפאר' של ה' (שה' הוא לא רק 'חסד' ולא רק 'גבורה' אלא 'תפארת' שכוללת את שניהם).

---

[16] כמו "ואת אילי הארץ לקח" (יחזקאל י"ז, י"ג).

[17] על פי הפשט 'פחד יצחק' זה לא הפחד של יצחק אלא זה כמו 'אלקי יצחק' (ה' שממנו יצחק פחד וירא, וכמו שפירש"י), אבל על פי מה שפירשנו ב'אלקי אברהם', גם 'אלקי יצחק' יכול להתפרש כמידה המיוחדת של יצחק, ויעקב אבינו בא לומר שהיתה לו את המידה הזו של יצחק.

דוקא בזכות העבודה שלו אנחנו יכולים לשמוח במצוות, מכיוון שדוקא בזכותו אנחנו יכולים לפגוש את ה' (ע"י מעשה המצוות) כמו שהוא 'באמת', וזה מביא לנו הרבה שמחה.

כמו שאמרנו למעלה אצל אברהם ויצחק כך זה גם אצל יעקב, שמכיון שכל ה'שמחה של מצוה' שלנו היא בזכותו לכן היא 'הולכת אליו' והוא מקבל עליה שכר.

זו הסיבה שדוקא אצל יעקב אנחנו רואים את הלשונות של השמחה, וכמו שאומרים בתפילה: "ומשמחתך ששמחת בו קראת את שמו ישראל וישורון" (שרואים שיעקב הוא זה שגילה והמשיך בעולם את השמחה של ה' ששמח בעבודתו), וכן בתהילים: "יגל יעקב ישמח ישראל".

- על האבות הקדושים כתוב בזהר: "האבות הן הן המרכבה"[18]. כמו שראינו האבות זכו להיות מרכבה לשכינה ולהמשיך ולגלות את הרוכב – ה' יתברך, בעולם. ל'מרכבת שלשת האבות' מצטרפת 'רגל רביעית' – דוד המלך עליו השלום[19]:

כל השירות והתשבחות שלנו הם מדוד המלך

> **וכן דוד המלך ע"ה היה הראש לשירות ותשבחות כמ"ש בש"ס "למה נקרא שמה רות כו' שיצא ממנה דוד שריווה להקב"ה בשירות ותשבחות". ולזה כל השירות ותשבחות הנאמרים מדוד המע"ה עד העולם נקראים על שמו, וכמ"ש קודם פסוקי דזמרה: "ובשירי דוד עבדך וכו' "; וכן בשבת בסוף פסוקי דזמרה: "ובמקהלות רבבות עמך וכו' לעלה ולקלס על כל דברי שירות ותשבחות דוד בן ישי כו' " היינו שיצטרפו כל השירות ותשבחות לשירי דוד המלך.**

דוד המלך פתח לכולנו את האפשרות לשיר ולשבח לה'. דווקא הוא זה שממש ריווה את הקב"ה (כמו אדם ששותה מים 'לרוויה') בכל השירות ומזמורי התהילים שאנחנו אומרים בזכותו, ולכן גם לסבתא רבה שלו קוראים רות וכמו שאומרים חז"ל[20] :"שיצא ממנה דוד שריווה להקב"ה בשירות ותשבחות".

זו גם הסיבה שכשאנחנו אומרים פסוקי דזמרה אנחנו מזכירים את דוד המלך (בברכת 'ברוך שאמר': "משובח ומפואר בלשון חסידיו ועבדיו ובשירי דוד עבדך", ובשבת מוסיפים גם לפני 'ישתבח': ""על כל דברי שירות ותשבחות דוד בן ישי עבדך משיחך"), בשביל שכל המזמורים יהיו חלק מהשירה המיוחדת של דוד המלך.

---

[18] זהר פנחס רט"ו ע"ב
[19] זהר בלק ר"י ע"ב
[20] ב"ב יד:

כאשר אנחנו אומרים תהילים למטה גם דוד המלך אומר תהילים למעלה

ולזה קודם תהלים אנו אומרים: "כאלו אמרם דוד המלך ע"ה " כי האמת כן הוא שאנו בשירות ותשבחות אנו מעוררים את דוד המלך ע"ה בגן עדן לומר שירות ותשבחות לפני הקב"ה, ולזה אנו אומרים במוסף דר"ח: "ובשירי דוד עבדך הנשמעים בעירך" לשון הוה – הם נשמעים עדיין במקדש שלמעלה. ולזה מדייק 'בעירך'.

כאשר אנחנו אומרים תהילים פה למטה, אנחנו מעוררים את דוד המלך שגם הוא יאמר תהילים למעלה בגן עדן לפני הקב"ה. לכן בתפילה שלפני אמירת תהילים, אנחנו מבקשים מה' שהתהלים שלנו יחשבו "כאילו אמרם דוד המלך עליו השלום". בגלל שבאמת בזמן שאנחנו אומרים תהילים דוד המלך מצטרף אלינו.

זו הסיבה גם שבתפילת מוסף של ר"ח, אנחנו אומרים: "ובעבודת בית המקדש נשמח כולנו, ובשירי דוד עבדך **הנשמעים** בעירך האמורים לפני מזבחך", נשמעים בלשון הווה שגם עכשיו הם נשמעים, רק לא פה למטה אלא למעלה 'בעירך' – בבית המקדש שלמעלה (גם למעלה יש בית מקדש[21]).

כאשר אנחנו לומדים תורה לשמה נשמת משה רבינו מתעברת בנו

ונבא לפסוק שהתחלנו.

עכשיו נחזור לבאר את הפסוק איתו פתחנו. [בפועל הוא לא מפרש את הפסוק שלנו אלא פסוק אחר, אך על פיו נוכל להבין גם את הפסוק שלנו. קודם נתבונן בעבודתו המיוחדת של משה רבינו:]

ועכשיו נבא למשה רבינו שהוא הראש ושר התורה שהוא הוריד התורה מן השמים הוא ג"כ כן, שכל התורה ותלמוד תורה ועשיות המצות שכל ישראל עושים מעת קבלת התורה עד סוף כל הדורות הוא נוטל שכר כולם.

משה רבינו הוריד לנו את התורה מן השמים כך שכולנו נוכל ללמוד ולקיים אותה, וכיוון שכל התורה והמצוות שלנו הם בזכותו הוא מקבל עליהם שכר.

וכמ"ש בזוה"ק: "משה אתפשטותיה בכל דרא", דהיינו ג"כ כנ"ל שהוא מסייע לכל ישראל ללמוד וללמד לשמור ולעשות. כמ"ש: "ויתעבר ה' בי למענכם" שהוא סוד העיבור להיות מסייע ללמוד וכו', כמ"ש בתיקוני זוהר: "מה שהיה הוא שיהיה" ר"ת משה.

[21] ראה רש"י שמות כ"ג כ'

משה רבינו לא רק הוריד לנו את התורה וזהו, משה ממשיך להיות ה'רועה הנאמן' שלנו גם אחרי פטירתו, ובכל דור ודור הוא עוזר לנו ללמוד וללמד לשמור ולעשות.

"**מה ש**היה **הו**א שיהיה" – כמו ש**משה** הוריד לנו את התורה ככה הוא ממשיך לסייע לנו, "ואתפשטותיה הוא בכל דרא ודרא"[22] – משה רבינו מתפשט בכל דור ודור לסייע לנו בעבודתינו.

ההתפשטות הזו נעשית באופן של עיבור (כמו שראינו למעלה אצל אברהם). כאשר אנחנו לומדים תורה משה רבינו מתעבר בנו ועוזר לנו ללמוד. וכך מפרש הזהר[23] את הפסוק: " "ויתעבר ה' בי למענכם" – הכא הוא סוד העיבור". ה' עושה שמשה יהיה כמו עובר בתוכנו ("ויתעבר ה' בי") בשביל לסייע לנו בעבודתינו ("למענכם").

גם אחרי שמשה רבינו נפטר הוא ממשיך ללמוד איתנו

> **ובזה פרשתי הכתוב: "וילך משה וידבר את הדברים אל כל ישראל" שעמדו הראשונים מה "וילך משה"? אך הפירוש הוא כן "וילך משה" – שהלך לעולמו, ואעפ"כ: "וידבר הדברים האלה" אף שהוא בעולם העליון הוא הלומד תורה עם כל ישראל.**

על פי זה נבין את הפסוק[24]: "וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל". המפרשים שואלים למה כתוב "וילך משה"? לאן הוא הלך? אבל לפי מה שאמרנו אפשר לפרש, שהתורה אומרת לנו שלמרות שמשה כבר נפטר (**הלך** לעולמו), עדיין: "וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל" – עדיין הוא ממשיך ללמד אותנו במסירות רבה.

> **כמ"ש בכתבי האר"י ז"ל שמי שלומד תורה לשמה מתלבשת עמו נשמת משה. ושכרו של משה הוא ג"כ שנוטל שכר כולם, וזה "כל הלומד תורה לשמה" היינו אותיות 'למשה' שכל התורה לשמה הולך בחזרה למשה:**

האריז"ל אומר שכאשר אנחנו לומדים תורה 'לשמה' (לכבוד ה') הנשמה של משה מתלבשת בנו, ואנחנו זוכים שהיא תהיה ממש חלק מהתורה שלו ושהוא יקבל עליה שכר. לכן **לשמה** זה אותיות **למשה**.

על פי זה אפשר לפרש גם את הפסוק שלנו: "ויקהל משה את כל עדת ישראל" – משה רבינו מקהיל את כל עדת ישראל לכל דורותיה, "ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם" – ובכל דור הוא מדריך ומורה לנו איך לקיים את התורה.

---

[22] שני המשפטים הם מתיקוני זהר תיקון ס"ט דף קי"ב.
[23] פנחס רט"ו ע"ב
[24] תחילת פרשת וילך

"ויקהל משה"

(תפארת שלמה פרשת ויקהל [הראשון])

ויקהל משה את כל עדת בנ"י ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם.

האבות סללו לנו את הדרך בעבודת ה'

דהנה מצינו דהאבות העולם המשיכו האלקות בעולם. שע"י עבודתם עשו דרך ומסילה שיהי' קל אחר כך לעשות כמעשיהם.

שהעוה"ז הוא כמו יער שאין בו שום דרך לעבור בו. אזי כל העולם עוברים באותו הדרך שדרך הראשון.

ולזה אמר א"א [אברהם אבינו] בפ' [בפרשת] חיי שרה: "ה' אלהי השמים ואלהי הארץ". ופרש"י [ופירש רש"י] שם: עד עכשיו הי' אלהי השמים ולא היו באי עולם מכירים בו ועכשיו הוא אלהי הארץ שהרגלתיו בפי הבריות.

כל החסדים שלנו באים מאברהם אבינו ולכן הוא מקבל עליהם שכר

והנה אברהם המשיך מדת החסד בעולם שיהיו בני אדם עושים חסד וצדקה זה עם זה והמשיך גם כן חסד שלמעלה בעולם, ולזה אנו אומרים אלהי אברהם שהוא כנגד מדת החסד.

והנה תשלום שכר להצדיקים האלו הוא כן. מאברהם אבינו ואילך כל החסדים והצדקה ומשפט שעושים בנ"א מזרעו עד סוף העולם הכל נמשך לנשמתו ובא תוספות קדושה לנשמתו כאלו הוא עשאם.

וכן כל החסדים וכל הטובות והגאולות שיורד מן השמים מאברהם אבינו ואילך, הכל נקרא על שמו ונוטל שכר מכל החסדים אשר נעשו בעולם כאלו הוא המשיכם מקב"ה עליהם.

פירוש ברכת "מגן אברהם"

ולזה אנו אומרי' בברכה ראשונה של שמ"ע שהוא חסד: "גומל חסדים טובים וכו' וזוכר חסדי אבות ומביא גואל כו' מלך עוזר ומושיע ומגן" ומסיים: "מגן אברהם" ע"ש [על שם] הכ' [הכתוב] "שכרך הרבה מאד אנכי מגן לך" כנ"ל. שכל החסדים שעושים בנ"א וכל החסדים שבאים עליהם מן הכל נוטל שכרה. ולזה מתחיל "אלהי אברהם וכו' גומל חסדים טובים וכו' ומסיים מגן אברהם".

המעשים הטובים נולדים מהשפע שנמשך אלינו מהצדיקים

וז"פ [וזה פירוש] **הש"ס אלה תולדות השמים וארץ בהבראם ואמרו חכז"ל** [חכמינו זכרונם לברכה] **אל תקרי בהבראם אלא באברהם דתולדות השמים וארץ הם השפעות שבאים משמים לארץ כמ"ש השקיפה ממעון קדשך מן השמים. והארץ תתן פריה.**

גם תולדות השמים וארץ הם המעש"ט [המעשים טובים]**. "תולדותיהן של צדיקים הם המעש"ט". הת"ח נקראים שמים ושאר בנ"א נקראים הארץ, כמ"ש האור החיים בפ' בראשית בפסוק ראשון. הכל 'באברהם' - הכל נקראו על שמו.**

אברהם אבינו שותף לכל החסדים שאנחנו עושים

וז"ש בפ' וירא "וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה". היינו שכל החסדים שבאים מה' נק' ע"ש העשיה ברוך עושה בראשית ברוך מרחם וכו' לעושה אורים גדולים כיל"ח היינו שכל החסדים הולכים מאברהם כנ"ל

"ואברהם היו יהיה" היינו שהחסדים שלו נמשכים עד עולם כמ"ש "למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו" לשון צוותא. שאברהם יתחבר עם בניו בעת עשיית המצוה והחסד והצדקה כמ"ש האר"י ז"ל שיש נשמות שבאים מכח סוד העיבור וכל מה שעושים החיים מחמת שהנשמות מסייעין אותם לעשות הם נוטלין שכרן בעושי המצות כמ"ש לקמן מזה. היינו שנשמת א"א מסייע אותם לעשותם.

ואמר הכתוב: "למען הביא ה' על אברהם את אשר דבר עליו" שכל החסדים שעושים זרעו אחריו הם שבים ללכת אל אברהם והוא נוטל שכר כנגד כולם.

את אשר דבר עליו. היינו הפי' הנ"ל. אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד. והפי' מגן לך הוא שהנשמה שלו יסייע בכל בני ישראל לעשות חסד וצדקה.

החסדים שלמעלה נמשכים מהחסדים שלמטה

וידוע שהחסדים למעלה נמשכים מהחסדים שלמטה מה שישראל עושים כמ"ש: "זכור רחמיך ה' וחסדיך כי מעולם המה" היינו החסדים שלמטה. ולזה גומל חסדים טובים מסיים מגן אברהם.

ובזה פרשתי הפ' נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם. היינו הבעלי צדקות נקראי' נדיבים. הם נאספים עם אלהי אברהם שהחסדים הולכים עד מדת אברהם שנקרא אלהי אברהם.

הכח להתגבר עדל היצר מגיע מיצחק אבינו

וכן אלהי יצחק שהוא היה בעל גבורות שכל איש הגובר על יצרו, יצחק אבינו היה הראשון בזה. ולזה נכתב עליו: "פחד יצחק היה לו" היינו שיצחק המשיך יראה בעולם, ולזה יעקב כשדבר ביראה אמר "ופחד יצחק היה לי", ולזה כל יראת שמים שבעולם הולכים אל יצחק אבינו.

השמחה שלנו במצוות מגיעה מיעקב אבינו

וכן יעקב מדת התפארת ושמחה של מצוה הולכים ליעקב אבינו ולזה אמר משמחתך ששמחת בו. יגל יעקב ישמח ישראל.

כל השירות והתשבחות שלנו הם מדוד המלך

וכן דוד המלך ע"ה היה הראש לשירות ותשבחות כמ"ש בש"ס "למה נקרא שמה רות כו' שיצא ממנה דוד שריווה להקב"ה בשירות ותשבחות". ולזה כל השירות ותשבחות הנאמרים מדוד המע"ה עד העולם נקראים על שמו, וכמ"ש קודם פסוקי דזמרה: "ובשירי דוד עבדך וכו' "; וכן בשבת בסוף פסוקי דזמרה: "ובמקהלות רבבות עמך וכו' לעלה ולקלס על כל דברי שירות ותשבחות דוד בן ישי כו' " היינו שיצטרפו כל השירות ותשבחות לשירי דוד המלך.

כאשר אנחנו אומרים תהילים למטה גם דוד המלך אומר תהילים למעלה

ולזה קודם תהלים אנו אומרים: "כאלו אמרם דוד המלך ע"ה " כי האמת כן הוא שאנו בשירות ותשבחות אנו מעוררים את דוד המלך ע"ה בגן עדן לומר שירות ותשבחות לפני הקב"ה, ולזה אנו אומרים במוסף דר"ח: "ובשירי דוד עבדך הנשמעים בעירך" לשון הוה – הם נשמעים עדיין במקדש שלמעלה. ולזה מדייק 'בעירך'.

כאשר אנחנו לומדים תורה לשמה נשמת משה רבינו מתעברת בנו

ונבא לפסוק שהתחלנו.

ועכשיו נבא למשה רבינו שהוא הראש ושר התורה שהוא הוריד התורה מן השמים הוא ג"כ כן, שכל התורה ותלמוד תורה ועשיות המצות שכל ישראל עושים מעת קבלת התורה עד סוף כל הדורות הוא נוטל שכר כולם.

וכמ"ש בזוה"ק: "משה אתפשטותיה בכל דרא", דהיינו ג"כ כנ"ל שהוא מסייע לכל ישראל ללמוד וללמד לשמור ולעשות. כמ"ש: "ויתעבר ה' בי למענכם"

שהוא סוד העיבור להיות מסייע ללמוד וכו', כמ"ש בתיקוני זוהר: "מה שהיה הוא שיהיה" ר"ת משה.

גם אחרי שמשה רבינו נפטר הוא ממשיך ללמוד איתנו

ובזה פרשתי הכתוב: "וילך משה וידבר את הדברים אל כל ישראל" שעמדו הראשונים מה "וילך משה"? אך הפירוש הוא כן "וילך משה" – שהלך לעולמו, ואעפ"כ: "וידבר הדברים האלה" אף שהוא בעולם העליון הוא הלומד תורה עם כל ישראל.

כמ"ש בכתבי האר"י ז"ל שמי שלומד תורה לשמה מתלבשת עמו נשמת משה. ושכרו של משה הוא ג"כ שנוטל שכר כולם, וזה "כל הלומד תורה לשמה" היינו אותיות 'למשה' שכל התורה לשמה הולך בחזרה למשה:

נקודה למחשבה

- כאשר אנחנו מקימים איזה מיזם יפה הוא הופך להיות כמו ה'בן' שלנו, מעכשיו נצטרך לדאוג לו ולכל הצאצאים שלו (הפעולות הטובות אצל אנשים אחרים שיבואו בעקבותיו), מכיוון שאנחנו אלו שהולדנו אותו ועלינו מוטלת האחריות לדאוג לו. אך אל דאגה, בסוף ככל שיתרבו ה'נכדים' וה'נינים' נרווה הרבה נחת.. נגלה עד כמה המיזם הזה היה משמעותי ועד כמה ה' ממשיך להתגלות בעולם בזכותו.
במאמר אנחנו רואים שגם אחרי שאבותינו הקדושים התייגעו לסלול לנו את הדרך בעבודת ה' הם לא עוזבים אותנו. הם ממשיכים לדאוג לנו לאורך כל הדרך במסירות רבה (גם אחרי פטירתם!) שנצליח ללכת בה באופן הכי טוב (כמה נפלא!), וככל שמתרבים האנשים שהולכים בדרך הזו מתרבה השכר - כלומר מתגלה עד כמה המאמץ שלהם פעל וממשיך לפעול בעולם.

- לפעמים נראה שלמעשים הטובים שלנו אין כל כך משמעות, הרי בסוף הם לא נעשו בצורה הכי שלימה וטובה (ב'לשון המעטה'), אמנם במאמר אנחנו רואים שכל עוד עשינו אותם בכוונה לכבוד ה' יתברך, הם יתחברו ל'אילנות הגדולים' שלנו (אבותינו הקדושים) ויהיו חלק מהדרכים המיוחדות שהם סללו! עכשיו הדברים נראים כבר אחרת, המעשים שלנו כבר לא לבד, הם ממש חלק מהמפעל העצום של אבותינו הקדושים, עד כדי כך שהאבות אפילו באים לעזור לנו (ב'עיבור נשמה'!) כדי שנעשה אותם באופן הכי מושלם שאפשר.

החוברת מוקדשת

לעילוי נשמת:

החייל הקדוש שובאל בן שלומית הי"ד

שנהרג על קידוש ה'

הרב עקיבא יוסף בן מרדכי

הרב יהושע דב בן ר' משה

נפטר ח' סיון תשפ"ד

לרפואת:

הרב יצחק פוויש בן בריינא מלכא שליט"א

הרב בנימין דב בן רחל סימא שליט"א

הרב מנחם בן ציון בן גוטע פערל שליט"א

הרב שניאור זלמן מרדכי בן שיינא נעטל שליט"א

הרב חיים שלום בן מרים שליט"א

ידידיה יעקב בן טלי אטל

הלל בן אילנית

חוברת זו מחולקת ללומדי המאמר השבועי.

רוצים חוברות בישיבה ואין לכם?

אפשר להתקשר למספר המופיע מטה או לשלוח מייל.

תרומות יתקבלו בברכה

לתרומות והקדשות חייגו 058-630-1888

●●●

לקבלת החוברת במייל

או להצטרפות לדיונים על המאמר השבועי

בקבוצת המייל שלנו:

mamar.shvuei@gmail.com

לתרומות בביט/פייבוקס:

054.779.3987

יש לציין 'עבור המאמר השבועי'

הַמַּאֲמָר הַשְׁבוּעִי

מיזם "הַמַּאֲמָר הַשְׁבוּעִי" בא לתת לכל אחד ואחד את האפשרות ללמוד חסידות בהעמקה ובהבנה, תוך דגש על חיבור התורות העמוקות לחיי היומיום שלנו.

במסגרת זו לומדים מידי שבוע מאמרי חסידות יסודיים בהבנה, בעמקות ובבהירות.

יש לי קשר לצדיקים! יש לי קשר לאבות הקדושים! ו.. מה זה אומר?

אחת הנקודות היסודיות בחסידות היא איך אנחנו מתקשרים ומתחברים לעבודה של האבות הקדושים. האבות סללו לכל אחד מאיתנו את הדרך 'לפרוץ' את גבולות העולם, ומאירים לכל אחד מאיתנו דרך עבודה חדשה.

מאמר פלאי מצדיק מיוחד במינו.. הזדמנות להכיר סגנון חסידי מחייה.

ואל תשכחו לעקוב על האירוע המיוחד שלנו, ועל הלימוד לחג הפסח המתקרב. לא לפספס.